

Gerda Weissmann-Klein – Bielszczanka z Oskarem¹

Omawiana/Polecana książka:

Gerda Weissmann-Klein: Wszystko za życie. Niewiarygodna historia polskiej Żydówki, która przeżyła Zagładę. Tłumaczenie Mateusz Grzywa. Wydawnictwo Bez Fikcji, Oświęcim 2019.

Seria: Profesorki Super-Babki
Nr odcinka: 82
Podseria: uhonorowane godnością <Doctor-a Honoris Causa> (Chapman University², USA);
razem z mężem Kurtem Kleinem

Jak zwykle nasze Bohaterki są mało lub słabo znane. Bohaterka niniejszego odcinka urodziła się 8 maja 1924 roku w Bielsku-Białej³, a właściwie w Bielsku, bo zjednoczenie miast w jeden organizm nastąpiło dopiero w socjalistycznej Polsce, choć istniały obok siebie przez kilkaset lat. We wrześniu 1939 roku Hitlerowcy

¹ <http://www.bielsko.biala.pl/aktualnosci/42322/moje-urocze-bielsko-wstrzasajace-wspomnienia-bielskiej-zydowki>; na tej stronie jest **Jej zdjęcie ze Statuetką OSCAR-a w ręce**; można kliknąć także na klipa;

² <https://www.chapman.edu/>; strona Chapman Uniwersytetu.

One University Drive
Orange, CA 92866; CA = California.

³ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Bielsko-Bia%C5%82a>; o mieście, które powstało 01 stycznia 1951 roku, zatem niedługo będziemy świętować jego 70 lecie. Były rozdzielone niepozorną rzeczką o nazwie BIAŁA.

włączyli miasto do III Rzeszy, a Biąta stała się częścią niemieckiego miasta Bielitz, jako Bielitz-Ost. Nasza Bohaterka była wyznania mojżeszowego. W Bielsku przeżyła szczęśliwych 15 lat, do czasu gdy wybuchła II wojna światowa, która przyniosła milionom ludzi cierpienie i śmierć. Jest już Ona wspomniana w naszej serii w odcinku nr 63.

Omawiana publikacja to opowieść o tym jak Gerda Weissmann przeżyła wojnę. Na podstawie tej książki nakręcono film, który w 1996⁴ roku otrzymał Oscara w kategorii najlepszy krótkometrażowy film dokumentalny.

Impulsem do napisania tegoż odcinka było wydarzenie organizowane przez Książnicę Beskidzką oraz Gminę Wyznaniową Żydowską Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Bielsku-Białej. Spotkanie odbyło się dnia 2-go września br., a było poświęcone promocji omawianej książki. Zaprezentowano także film „**Ocalona pamięta**” w polskiej wersji językowej. Spotkanie prowadziła Przewodnicząca Gminy Żydowskiej Pani Dorota Wiewióra. Kilka słów powiedziała także Pani Anna Godlewska (artystka), która opowiedziała o swoim dziele w pól-obrazie, w pól-rzeźbie „Dziewczyna z maliną” – portret Ilse przyjaciółki Gerdy Weissmann-Klein⁵. Uczestniczyło ze względu na koronawirusa około 40 osób (które musiały się wcześniej telefonicznie zarejestrować).

Książka ma 292 strony. Nie ma żadnych fotografii, ani ilustracji. Jest podzielona na trzy części. Rozdziały w każdej części numerowane są oddzielnie, tylko numerami, bez podtytułów. Książka jest sklejana, ma miękkie okładki. Papier jest szarawy, dość gruby, szorstki. Tylko na okładce jest elektronicznie przetworzone zdjęcie (jako nastolatki) naszej Heroiny, na czerwonym tle, zarys twarzy jest przedstawiony

⁴ <https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/1996>; strona OSCARS z oficjalnymi danymi o uhonorowanych filach i ich twórcach; kategoria „Documentary (Short Subject)” tytuł filmu: ONE SURVIVOR REMEMBERS.

W 1995 roku nagrodę dostał film o Annie Frank, która nie przeżyła Zagłady: <http://awardsdatabase.oscars.org/search/results>; [Anne Frank Remembered](#); Jon Blair Film Company Limited Production; [United Kingdom] 1995 (68th); kategoria „DOCUMENTARY (Feature)”.

⁵ <http://www.kulturalnerozmowy.pl/2017/07/sztuka-powinna-wywowiac-emocje.html>; W wielu tekstach oraz w tym, podawana jest zła data przyznania OSCARA tj. 1995, a poprawnie powinno być w 1996 roku. Na podanej stronie jest wywiad z artystką.

w kolorze czarnym, obok są też linie drutów kolczastych. Tytuł jest w kolorze białym, przy czym czcionki są jakby porysowane, pobrudzone... Okładka ma skrzydełka, na przednim podano niewłaściwy rok otrzymania OSCAR-a tj. 1995, zamiast poprawnego **1996**. Na tylnej stronie okładki jest informacja o treści książki, na około pół strony.

Eseista mieszka w Bielsku-Białej od około 30 lat. Miasto ma ducha i pewnego „powera”. W czasach naszej Heroiny było wielokulturowe, przy czym Bielscy Niemcy niestety w większości z radością witali okupantów, co z ogromnym żalem mówi na filmie Pani Gerda. Dziś nadal coś z tego charakteru zostało, choć Niemców pewnie wymiotło... Gmin Żydowskich w Polsce jest tylko około 10⁶. Zatem to, że gmina jest w Bielsku-Białej⁷ oznacza, że ktoś przodkom jej członków pomógł przeżyć..... Gmina ma stronę internetową:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Gmina_Wyznaniowa_%C5%BBydowska_w_Bielsku-Bia%C5%82ej; gdzie można przeczytać kilka najważniejszych informacji.

Obecnie w Bielsku-Białej mieszka część ludności wyznania protestanckiego. Jest też grupa Włochów, a ostatnio także ci którzy przyjechali z Ukrainy. Eseista miał nauczycielki rosyjskiego Rosjanki, nauczycieli hiszpańskiego z Ekwadoru, Meksyku i Hiszpanii. Jeden z doktorantów eseisty (z Almaty w Kazachstanie), będąc na stypendium, chciał porozmawiać z kimś po chińsku. Mówię do niego, nie ma problemu idziemy do chińskiego supermarketu. Był zawiedziony – Chinki nie chciały z nim rozmawiać, jak chcesz prowadzić interes – idź do Ratusza, to była ich rada. Jest restauracja prowadzona przez Wietnamczyków itd.

Wracając do książki Autorka przedstawia swoją rodzinę: mamę, ojca oraz brata. Ojciec Julius pracował w fabryce futer, a mama (Helene z domu Mückenbrunn)) zajmowała się domem. Niezwykle ciepło mówi o każdej z bliskiej Jej osób. Ich zdjęcia

⁶

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zwi%C4%85zek_Gmin_Wyznaniowych_%C5%BBydowskich_w_Rzeczypospolitej_Polskiej; informacja o Gminach Żydowskich i ich oddziałach np. Gmina w Katowicach ma oddziały w Bytomiu oraz Gliwicach.

⁷ <http://web.archive.org/web/20100418001752/http://www.gwz.republika.pl/>; dane ogólne Gminy: e-mail, telefon.

przechowała przez całą wojenną gehennę w butach. Chodziła do prywatnej polskiej szkoły prowadzonej przez katolickie Siostry Notre Dame. W domu mówili po niemiecku!!! W mieście oraz w szkole po polsku. Niemiecki – może Ją uratował!! Po wojnie nie mogła w nim mówić!!! Gdy raz Holenderska dziennikarka namówiła Ją na wywiad po niemiecku, w pewnym momencie zablokowało Ją całkowicie, musiała wrócić do angielskiego.

Po wkroczeniu Niemców do Bielska, naprzód zmuszono Jej rodzinę do zamieszkania w piwnicy ich własnego domu. Potem wywieziono brata. Nikt już później go nie zobaczył wśród żywych. W 1942 roku zostały wyprowadzone obie z mamą, ojca gdzieś poprowadzono oddzielnie. Następnie, Je także rozdzielono. Miała 18 lat, zeskoczyła z ciężarówki chcąc być razem z mamą. Niemiec wrzucił ją z powrotem na platformę dodając po cichu iż taka młoda osoba ma prawo żyć!!! Ona jako więźniarka podobozu Gross-Rosen pracowała (w formalnych podobozach) do stycznia 1945 m.in. wyładunek węgla oraz przy krosnach w fabryce włókienniczej. Swojej mamy, ojca, brata już nigdy nie zobaczyła. Tym razem nie będzie w eseju przedstawionej szeroko treści książki. Każdy musi sam sięgnąć do oryginału. Po wyświetleniu filmu w Sali Książnicy w Bielsku-Białej zaległa straszna cisza. Dyrektor po chwili podszedł do mikrofonu i stwierdził iż żadnych komentarzy nie będzie.

Losy BOHATERKI są niewiarygodne, mrozące krew w żyłach, można płakać, nie można spać... Pracowała, ale jako więźniarka obozu. Racje żywnościowe były takie, że wszystkie wyglądały jak szkielety. Były bite pejciami np. przy odliczaniu (str. 162). Przy śledztwie esesman pobił 30 kobiet – nasza Bohaterka dostała pięścią w okolice oka oraz ucha, straciła słuch na krótki czas (str. 194). Czy ci ludzie mogą mówić komukolwiek coś o praworządności – warto się samego siebie zapytać i trochę pomyśleć.

Selekcja do burdelu, musiały przed „komisję” wchodzić i stać nago. Wtedy kupiła od współwięźniarki truciznę. Wróciła do pracy robotnicy. Ciocia eseisty spędziła 2 lata w sowieckim łagrze. Ciężko ją było naciągnąć na opowiadanie, zmuszanie do rozebrania się do naga pamiętała jako jedną z najgorszych szykan.

Kiedyś nasza Bohaterka zachorowała, pozwolono Jej zostać we wspólnej sypialni i kurować się. Akurat przyjechała kontrola SS-manów, Niemka przybiegła i zachęciła do stanięcia na nogi oraz pracy przy maszynie – jak chcesz dalej żyć... Na pewien okres miała lżej. Udało się z koleżanką zostać pracownicą prowadzącą rejestry produkcji, musiały ważyć wyprodukowane bele materiału oraz prowadzić rejestry, księgi i raporty. Warunkiem była pełna znajomość niemieckiego w mowie oraz piśmie. Wywiązywała się z zadań absolutnie poprawnie. Dostała dodatkowe porcje żywności na stałe.

Końcowy okres niewoli to marsz śmierci – coś najgorszego. Wyruszyły w kolumnie 29 stycznia, wyzwolenie nastąpiło 8 maja w dzień Jej urodzin. Uciekająca załoga SS-manów na pożegnanie jeszcze strzelała do budynku gdzie pozostawiono więźniarki. Kula Ją drasnęła... Znowu cud. Skończyła w 1945 roku dokładnie 21 lat!!! Zatem marsz bez celu trwał ponad 3 miesiące!!! Doszły na przedmieścia Drezna (13-14 lutego)⁸. Widziały bombardowanie. Trzymano je na moście, ale tego mostu bomba nie dosięgnęła. Zmieniono kierunek marszu na Czechy. Tu zjawił się zagon armii amerykańskiej. Pierwszy żołnierz amerykański, który do Niej podszedł został Jej mężem. Historia tej miłości to ostatnie rozdziały książki. Mało kto wie, ... jak to?? Amerykanie w Czechach? Granice spotkania się sojusznicznych wojsk wstępnie ustalono już w Jącie, a co do ostatnich szczegółów dopracowano na Konferencji w Poczdamie w lipcu 1945 roku. Wojska USA musiały oddać teren Armii Czerwonej. Ją i inne koleżanki/współwięźniarki wywieziono do strefy zachodniej w okolice Monachium (Freising) m.in. z inicjatywy Jej przyszłego męża. Niewiarygodne sytuacje.

Oprócz własnych cech charakteru i silnego organizmu – co Ją uratowało? Mówi w filmie, że: marzenia, wspomnienia wspaniałej rodziny oraz buty, które kazał Jej ubrać ojciec. Był czerwiec 1942, a ona miała na nogach buty narciarskie, które nosiła do końca uwięzienia. Przeżyła zimowy marsz śmierci, dzięki tym butom także.

Kto mi tuż przed snem nucił bajki baj baj...
I kto przybiegał z bzem kiedy mał się maj
Kto wybaczal mi każdą złość, każdy bład

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Bombardowanie_Drezna; informacja.

Gdy kryłam wielkie łzy w domu najmniejszy ką
Co wieczór obraz ten kołysze mnie do snu
Tato młody jak maj i mama wśród bzu
Cudownych rodziców mam
Cudownych rodziców mam
Odkryli mi każdą z dróg po której szłam

Fragment piosenki Urszuli Sipińskiej

Jak to było możliwe?

Eseista zwiedzał muzeum w Wannsee, dzielnicy Berlina⁹. Tam Hitlerowcy, na odludnym miejscu, w eleganckim pałacu dopracowali PLAN Zagłady Żydów¹⁰. Zaczęło się przecież natychmiast po dojściu Hitlera do władzy w 1933 roku (odc. 3,13,46,69,81). Wtedy jeszcze były pewne wyjątki... Dokumenty z tych potwornych ustaleń wpadły w ręce Amerykanów po wojnie. Na ich podstawie nakręcono film dokumentalny, a kserokopie tychże wybranych dokumentów eseista oglądał na wystawie, oglądał też w TVP wspomniany film para-dokumentalny. Spektakl BBC był wstrząsający, zwłaszcza iż był kręcony w oryginalnych wnętrzach. Aktorów dobrano podobnych do prawdziwych twórców Zagłady!!! Ich portrety „witają” zwiedzających już na placu przed pałacem. ORDNUNG MUSS SEIN – mówi niemieckie powiedzenie. Zaczęto wtedy od sformułowania zadania: „należy zabić 11 milionów Żydów”. Kserokopia tego dokumentu jest też na ekspozycji w Muzeum Auschwitz!!!! Potem przanalizowano szczegóły: miejsca, dowóz, liczbę pociągów, sposoby zabijania itd. Wstęp do tego Muzeum jest bezpłatny. Są audio-guide-y w wielu językach.

W trakcie spotkania w Książnicy pokazywano zestaw dla szkół amerykańskich; pomoc dydaktyczną przy lekcjach o Holokauście. Jedna mapa zawierała położenia obozów zagłady na terenie III Rzeszy i Generalnej Guberni. Natomiast Portugalia, Hiszpania, Francja (przecież podzielona na dwie części), Belgia, czy Holandia były przedstawione jako zielony obszar, nie było wyraźnych granic tychże krajów?!!

⁹ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wannsee_\(dzielnica_Berlina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wannsee_(dzielnica_Berlina)); informacja o dzielnicy.

¹⁰ <https://www.museumportal-berlin.de/pl/muzea/haus-der-wannsee-konferenz/>; o konferencji.

Natomiast na mapie

<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1648848,1,obozy-zaglady-obozy-koncentracyjne-getta--zobacz-interaktywna-mape-holocaustu.read>;

przedstawionej w piśmie POLITYKA pokazano, iż nawet w tych krajach były pojedyncze obozy (Holandia, Belgia). Czy Amerykanie nie znają mapy i krajów europejskich? W 1995 roku OSCAR-a dostał film o Annie Frank, jako dłuższy film. Sama Heroína mówi, że i Ona uczestniczyła w audycji poświęconej tej, której nie dane było przeżyć. Eseista nie przeglądnął całego pakietu, może to co sugerowane jest tam, ale według eseisty powinna być harmonijka, rozkładówka, aby można było te sugerowane mapy i informacje oglądać zawsze łącznie.

Rok temu eseista był w Muzeum Auschwitz robiąc zdjęcia do pewnych odcinków serii. W porównaniu do poprzedniego pobytu – okazało się, że wyodrębniono oddzielną wielką wystawę o Zagładzie Żydów holenderskich, którzy pociągami byli przywożeni do tego straszego miejsca, podobnie jak Edyta Stein z Belgii (odc. 13 naszej serii). Zatem mapa nie w pełni jest prawdziwa, nawet taka jaka jest. Dodatkowo powinna być druga mapa informująca skąd przywożono ofiary – dopiero takie dwa dokumenty razem dawałyby lepszy opis problemu, a dodatkowo powinno być wykazane iż w Wannsee przewidziano miejsca zbrodni oraz plany transportowe.

W Bielsku-Białej nie ani tablicy upamiętniającej tę Bielszczankę, ani Jej ulicy... W trakcie kręcenia filmu odwiedziła nasze miasto z rodziną. Jej pobyt współorganizowała m.in. Pani Dorota Wiewióra, o czym wspomniano w napisach końcowych w omawianym filmie.

Polecam Państwu:

- przeczytanie książki (są egzemplarze w Książnicy Beskidzkiej);
- zobaczenie filmu;
- zapoznanie się ze Szlakiem Kultury Żydowskiej (<https://www.visitbielsko.pl/szlak-kultury-zydowskiej/>;) w Bielsku-Białej;
- odwiedzenie muzeum Konferencji w Wannsee...

LINKI ORAZ INNE PUBLIKACJE

KLEIN, Gerda Weissmann. *All but my life: A memoir*. Hill and Wang, 1995.

// wspomnienia Bohaterki po angielsku – właśnie te wydane po polsku pod innym tytułem

KLEIN, Gerda Weissmann. *My tortured years*. Bestseller Library, 1960.

WEISSMANN KLEIN, Gerda. *Nichts als das nackte Leben. Weltbild. Pößneck*, 2008.

WEISSMAN-KLEIN, Gerda. *Promise of a New Spring*. 1982.

KLEIN, Gerda Weissmann; KLEIN, Kurt. *The Hours After: Letters of Love and Longing in War's Aftermath*. St. Martin's Press, 2000.

// książka napisana razem z mężem

Książki Pana Jacka Proszyka

**(eseista ma jego dedykację w książce [4],
o której autor opowiadał na ATH w Bielsku)**

1. *Proszyk, Jacek: Cmentarz Żydowski w Bielsku-Białej*. [Bielsko-Biała](#): Urząd Miejski w Bielsku-Białej. Wydział Kultury i Sztuki, [2002](#).
2. *Proszyk, Jacek (2015). 150 lat Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Bielsku (150 years of the Jewish Religious Community in Bielsko)*. Bielsko-Biala, Poland.
3. *Proszyk, Jacek (2014). The history of Jews in Bielsko (Bielitz) and Biala between 17th century and 1939. Liberals, Zionists and Orthodox Jews on the border of Galicia and Austrian Silesia*. Jaworze, Poland: Haskala.
4. *Proszyk, Jacek (2012). Życie według wartości. Żydowscy liberałowie, ortodoksi i syjoniści w Bielsku-Białej*. Jaworze, Poland: Haskala.
5. *Proszyk, Jacek (2009). Salomon Joachim Halberstamm bibliofil*. Bielsko-Biała, Poland: G.M.Elzewir.

Omówienia:

FOSTER, Harold M. Embracing "All but My Life" by Gerda Weissmann Klein. *The English Journal*, 1997, 86.8: 56-59.

ANTONY, Chaithanya. Imagination and Faith as Survival Tactics: A Psychoanalytical Study of All But My Life by Gerda Weissmann Klein. *Journal of English Language and Literature*, 2016, 6.2: 470-481.

LINKI

<https://www.youtube.com/watch?v=2YieA7em86E>; wykład Bohaterki.

<https://redakciabb.pl/9796/ocalona-bohaterka>; artykuł o Niej w bielskiej gazecie.

https://www.loc.gov/static/programs/national-film-preservation-board/documents/one_survivor.pdf; plik pdf po angielsku.

<https://www.tygodnikpowszechny.pl/szus-za-dwa-ciastka-144497>;

„[...] **Był wśród nich siedmiokrotny mistrz Polski w narciarstwie klasycznym, młody zakopiański Żyd: Henryk Mückenbrunn.**” Pochowany w Chamonix we Francji. Czy to krewny mamy naszej Bohaterki?? Do tej pory nigdy o nim nie słyszałem, wyklikałem przy okazji pisania tegoż eseju.

<https://bielsko-biala.pl/sites/default/files/inline-files/MSI%20Bielsko%20PL%202018.pdf>;
// informator o zabytkach Bielska-Białej

O architekturze Bielska-Białej

- (a) Wojciech Kryński, Monika Małkowska, Redakcja naukowa Beata Nycz: Bielsko-Biała. Architektura, Wydawnictwo, Buffi. 2000.
- (b) Ewa Chojecka: Architektura i urbanistyka Bielska-Białej w latach 1855-1939. Miasto jako dzieło sztuki. Wydawca: Urząd Miasta Bielska-Białej. 1995.
- (c) Ewa Janoszek: Architektura przemysłowa Bielska-Białej w latach 1806-1939. Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego, Bielsko-Biała, 2008.

ZDJĘCIA PRZY OKAZJI

Bielsko-Biała – miasto rodzinne naszej Heroiny

Dom rodzinny naszej Bohaterki¹¹; dziś przebudowany, ale gdy kręcono film w 1995 roku, był prawie jak 50 lat temu¹² – linki do kliknięcia!!!

¹¹ <https://redakcjabb.pl/9796/ocalona-bohaterka>; notka przygotowana przez Agnieszkę Paterak. **Artykuł został opublikowany w magazynie redakcjaBB #04.** (klikano dnia 07.09.2020). Jest zdjęcie Bohaterki z bratem. Brat ma na ramieniu, na rękawie tarczę szkolną. Ktoś, historyk mógłby zidentyfikować do jakiej szkoły uczęszczał Jej brat.

¹² http://www.historia.beskidia.pl/5849_bielsko-biala_aleksandrowice_dom_weissmannow_ul_cieszynska_88_status_quo_ante_i_post_ante_stare_zdjecie.html; **tu jest zdjęcie domu przed przebudową** (klikano dnia 07.09.2020). Tu są zdjęcia Jej rodziców oraz Jej jako kilkunastoletniej dziewczyny!!

Dawny przydomowy ogródek. Niemcy, którzy odjęli dom wywiesili na płocie napis: „Psom i Żydom – wstęp wzbroniony” – mimo to Ona raz zakradła się do niego...

Sąsiedni dom – po przekątnej przy skrzyżowaniu, dziś naprzeciwko jest niemiecki
ALDI !!!!!!!

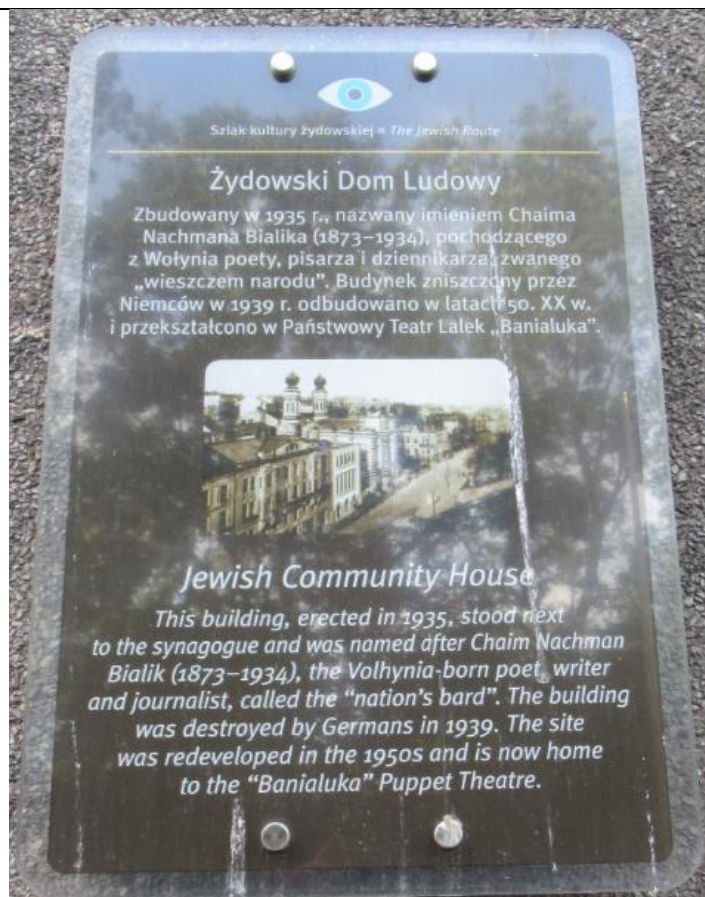

Mural przedstawiający Pl. Żwirki i Wigury, w czasach dzieciństwa Gerdy, gdy w mieście jeździły tramwaje.

Napis sprzed II wojny światowej, który odsoniето ostatnio, po remoncie kamienicy na pierwszym rynku w Białej.

Szlak pamięci – jedna z tablic informacyjnych – tu był Żydowski Dom Ludowy

Powyzsza tablica jest w dolnym prawym rogu zdjęcia;
dzisiaj w tym miejscu jest Teatr Lalkowy „Banialuka”

Zdjęcia Bielskiej Synagogi po lewej oraz jej ruiny po zniszczeniu w październiku 1939r.
Poszli tam z bratem, na pamiątkę zabrali kawałek szkietka, zgubiła go w 1945r.

Szlak kultury żydowskiej » *The Jewish Route*

Synagoga w Bielsku (1881–1939)
 Budowla w stylu mauretańskim, wzniesiona w latach 1880–1881 przez firmę budowlaną Emanuela Rosta wg projektu Ludwika Schönego i Karola Korna. Wzorowana na synagogach Budapesztu i Wiednia oraz na bóżnicy w Szombathely na Węgrzech. Spalona przez Niemców w 1939 r., później rozebrana.

Bielsko Synagogue (1881–1939)
The unusual Moorish style of the building, designed by Ludwig Schöne and Karl Korn, was modelled on synagogues in Budapest, Vienna and Szombathely. It was burned down by Germans in 1939 after they invaded Poland.

Szlak kultury żydowskiej » *The Jewish Route*

Synagoga w Bielsku (1881–1939)
 Budowla w stylu mauretańskim, wzniesiona w latach 1880–1881 przez firmę budowlaną Emanuela Rosta wg projektu Ludwika Schönego i Karola Korna. Wzorowana na synagogach Budapesztu i Wiednia oraz na bóżnicy w Szombathely na Węgrzech. Spalona przez Niemców w 1939 r., później rozebrana.

Dzień był słoneczny – eseista jak duch odbija się tablice,
 w tle budynek Dawnej Gminy Żydowskiej

Tablica informująca o Synagodze w Bielsku-Białej,
umieszczono ją 30 lat temu.

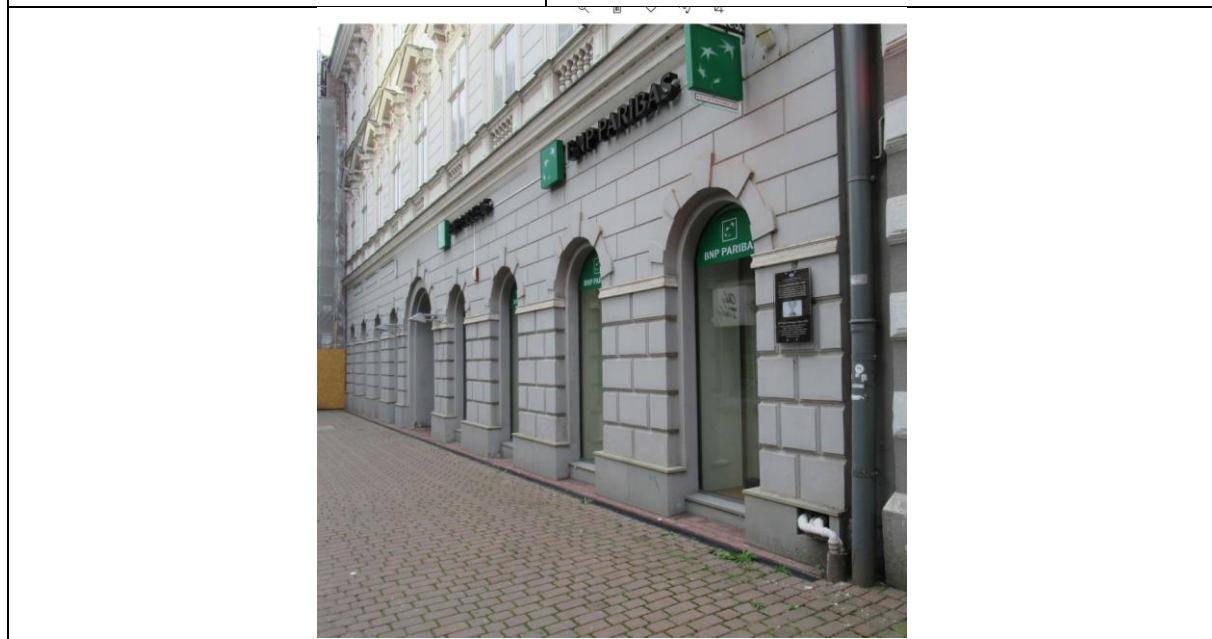
Tablica pamiątkowa na placu przed Teatrem Lalkowym „Baniałuka”;
na ścianie kawiarni Aquarium.

Tablica – na prawo od okna banku.

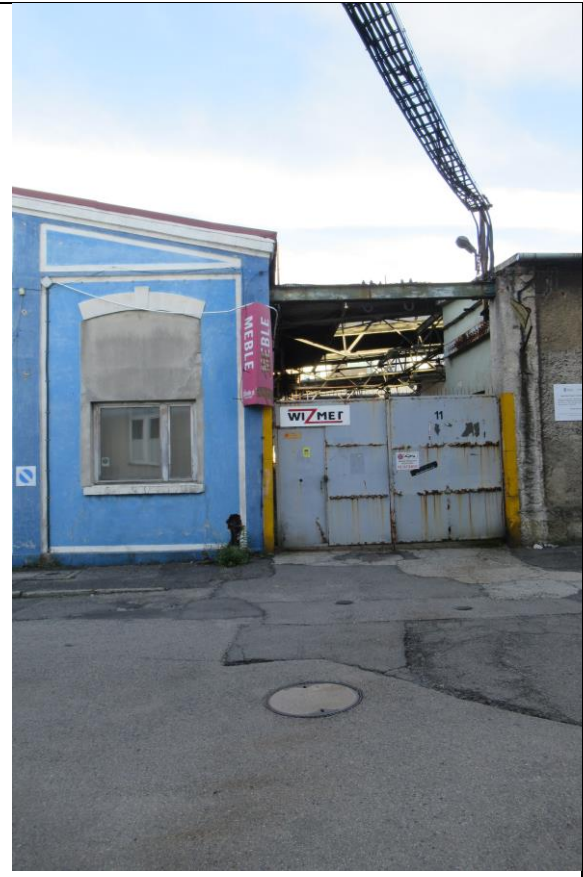
Pomnik mistrzyni Polski w pływaniu¹³ na miejskiej pływalni tj. Gertrudy Dawidowicz z miejscowego żydowskiego klubu Hakoah; teren zamknięty (lepsze zdjęcie później).

¹³ <https://www.rp.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20150403/PLUSMINUS/304039980&template=restricted>; o Bielskich sportowcach sprzed wojny;

Czas się zatrzymał – ulica z drugiej strony torów i stacji; stąd wyjeżdżały pociągi z wywożonymi Żydami z Bielska-Białej, czasami na roboty, Ona jechała w wagonach z przedziałami...

Torowisko w Bielsku-Białej

LO im. Piłsudskiego (dziś im. Mikołaja Kopernika)

Liceum Polskie – dziś LO I, które ukończyła córka eseisty
Zbudowane w latach 1925-1927, nasza Heroina w 1925 roku miała roczek...

Remiza strażacka, została zbudowana w roku 1930,
a zatem nasza Bohaterka miała 6 lat.

Przepiękne budynki w Bielsku-Białej – dom mieszkalny oraz Ratusz w Białej

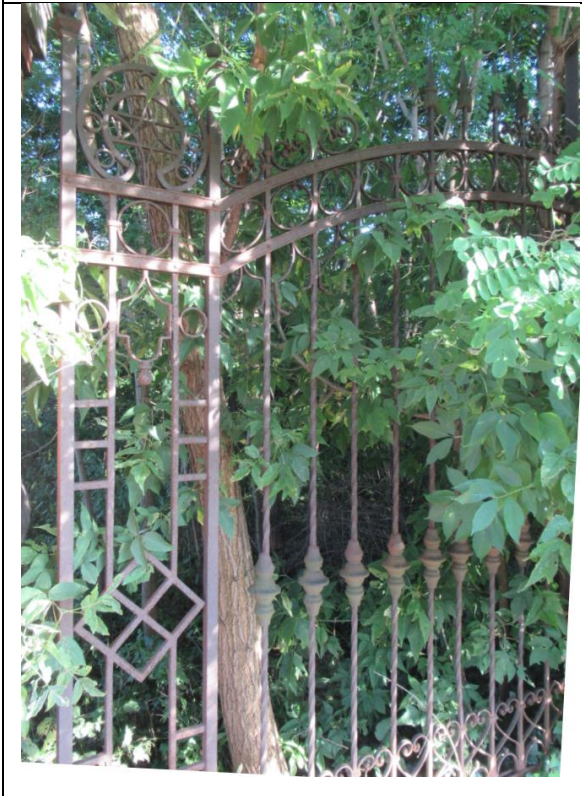

**Cmentarz Żydowski w Bielsku-Białej
/zdjęcia robiono przez okratowane bramy/**

Mural przy ul. Cieszyńskiej w Bielsku-Białej, przy której mieszkała nasza Heroina

Przy okazji - KRAKÓW

Kilkuset Żydów zatrudniono w fabryce garnków. Przeżyli, ich wieziono wagonami kolejowymi; nie maszerowali po śniegu w 1945 roku, jak nasza Bohaterka.

Fragment ekspozycji: napis na tramwaju zakazuje jazdy Żydom!

Trudno dostać bilet, eseista skorzystał z opcji bilet na trzy muzea m.in. apteka oraz fabryka, dzięki temu bez uprzedniej rezerwacji dostał się na wystawę!

Pomnik z krzesel upamiętniający miejsce skąd wywożono Żydów na Zagładę; Apteka-Muzeum, w głębi, na rogu budynku, przed którym stoi mini-bus dla turystów.

Zdjęcia wykonał eseista Stan Zawiślak.

Dodatek Nadzwyczajny
Propozycja projektu o nazwie:

<<Aleja Wybitnych Bielszczan>>¹⁴

Podwójna litera B ma nawiązywać do Bielska-Białej oraz sloganu miasta „Przeżyj to dwa razy”.

Galeria byłaby podwójna:

- (a) w internecie;
- (b) w realu.

W realu tzn. są aleje gwiazd w Hollywood, w Krynicy, w Łodzi itd. W Krakowie w Parku Jordana jest galeria rzeźb wielkich Polaków.

W Książnicy Beskidzkiej była wystawa „Bielscy Olimpijczycy”, była, rozebrano, złożono, ale jest galeria na ulicy Widok?? Nie jest szeroko znana.

Bielska „aleja”

- (a) byłaby stroną gdzie są życiorysy wielkich Bielszczan, informacje o wydarzeniach związanych z Bielszczanami, popularyzowanie publikacji, książek, filmów itd.
- (b) aleja w realu – byłyby to popiersia, inne formy artystyczne, małe, na cokole, z przodu byłby mały pulpit z kilkoma linijkami informacji i adres strony internetowej.

Postacie zatwierdzają by kapituła, dzieła zatwierdzały albo kapituła albo komisja artystyczna.

Propozycje eseisty (na przykład):

Gerda Weissmann-Klein (nie ma Jej na poniżej cytowanych stronach!!),

Gertruda Dawidowicz,

„Rayski” – szefa wywiadu oddziału [Organizacji Specjalnych Akcji Bojowych \(„Osa”-„Kosa 30”\)](#);

czyli Aleksander Kunicki (nie ma go na poniżej cytowanych stronach),

¹⁴ Już jest <<odstąpienie galerii beskidzkich olimpijczyków i wielka gala w hali przy ul. Widok>>

<https://bielskobiata.naszemiasto.pl/wielkie-swieto-beskidzkich-olimpijczykow-marian-kasprzyk-w/ar/c1-7334565>;

<https://bielskobiata.naszemiasto.pl/znane-osoby-z-bielska-bialej-wiedzieliscie-ze-pochodza-z/ar/c13-7881733>;

już jest taka podstrona

Top 10

<https://bielskobiata.naszemiasto.pl/znane-osoby-z-bielska-bialej-wiedzieliscie-ze-pochodza-z/ga/c13-7881733/zd/55970495>;

https://pl.wikipedia.org/wiki/Kategoria:Ludzie_zwi%C4%85zani_z_Bielskiem-Bia%C5%82%C4%85; JEST!!! Ale nie ma tam Bohaterki niniejszego odcinka.

Twórcy „Bolka i Lolka”,
Maria Koterbska,
Urszula Dudziak¹⁴
ltd.

Miejsce alei np. wzdłuż rzeki Białej.

Różnica w stosunku do już istniejących portali --- opisane byłyby tylko te osoby, które mają już pomnik/popiersie, zatem strona wzbogaćana/aktualizowana byłaby latami w miarę rozwoju prawdziwej galerii.

Stan Zawiślak (7. 9.2020)